

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani Zadružne zveze dobivajo list brezplačno.
Cena listu za nečlane po štiri krome na leto; za pol leta dve kroni;
za četrt leta eno krono; posamne številke po 20 h.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 10. septembra 1904.

Poštno-hran. št. 864.846

ZADRUŽA

Korist centrifuge in mlekarskih zadrug.

Načini, po katerih se je mleko posnemalo skozi stoletja, vedno bolj izginjajo iz naše srede in to po pravici. Vendar pa so v mnogih krajih še v navadi. Prizadevajmo si pa z vsemi sredstvi, da jih izrinemo čim preje iz naših gospodarstev. — Najnavadnejši načini posnemanja doslej so bili: holštajnski način in pa Švarcov način. Holštajnski je oni, po katerem se ravnaajo še večinoma naše gospodinje, smetana se napravi v 24—36—48 urah v čisto plitvih latvicah. Za 1 funt putra se potrebuje 15—17 l mleka pri 3-6% tolsče v njem. Slabo pri tem posnemanju je to, da sta mleko in smetana kislja, da vsled tega ne moremo dobiti sladke smetane in da je tudi uporaba posnetega mleka samo omejena.

Pri Švarcovem načinu nalivajo mleko v široke kositerne posode, ki jih postavijo v mrzlo vodo. Čez 12, najdalje čez 24 ur se posnema smetana. Tu dobimo vse blago sladko in ne skisano. Smetana in posneto mleko sta popolnoma sladka. Iz take smetane se da napraviti izvrsten puter in posneto mleko se lahko porabi v raznovrstne namene. Težave pri

tem načinu so: neenakomerno narejanje smetane in pa težka nabava mrzle vode, oziroma ledu. Tudi se zelo slabo posname in navadno se dobi pri holštajnskem načinu več putra iz istega mleka, nego pri hladnem Švarcovem posnemanju.

Posnemanje mleka po najnovejšem, pa tudi daleko najboljšem načinu temelji na sredobežni ali centrifugalni sili. Težka telesa imajo večjo sredobežno silo od lahkih. Ako obesimo na vrvice 3 kroglice, eno svinčeno, drugo leseno, tretjo iz zamaškovine ter vse tri ob enem zasučemo na okrog, tedaj bo svinčena kroglica odletela najdalje, plutovinasta pa ostala najbližje, ako vrvice izpustimo iz rok. Ravno tako se zgodi z mlekom; ako mleko v pripravi posodi prav hitro sučemo, tedaj se ločijo lažji deli mleka od težjih na ta način, da tvorijo težji deli vnanji obroč, lažji pa notranji. K lažjim delom spadajo tolsčobne kroglice, k težkim ostale obstojine. Mlečni posnemalnik ima toraj nalogo, tolsčobne kroglice, ki tvorijo ravno smetano kolikor moč popolno ločiti od ostalih mlečnih delov. Vsi mlečni posnemalniki obstoje iz neke bobnu podobne posode, ki se vrtili okolu osi z ve-

liko hitrostjo. V bobničasti posodi kroži mleko, pri čemur se ločita smetana in posneto mleko. Ker je v mleku tudi kolikor toliko nesnage, ki je najtežji del mleka, zato tvori nesnaga skrajni vnanji kolobar v bobniču. Število posnemalnikov se je v 20 letih njihovega obstanka zelo pomnožilo. Razlikujemo mehanične centrifuge, ki jih goni para ali elektrika (voda) in ročne posnemovalnike, ki se gonijo z roko. Mej mlečnimi posnemalniki za mehanično silo so najbolj v rabi Lefeldtov posnemalnik, Alfa-Laval separator, Burmeister in Wainov posnemalnik itd., mej onimi za ročni pogon: Alfa de Laval, Melotte, Westfalija, kronski separator itd. Posnemalniki z mrtvo silo posnamejo v eni uri po 2500 l mleka, ročni pa od 70—400 l na uro.

Prednosti, ki so združene z vpeljavo mlečnih posnemalnikov, so ravno tako velike kot mnogoštevilne. Pred vsem treba povdarjati, da je vse posnemanje pri tem orodju zelo enostavno. Koliko je treba pri starem načinu mlekarske posode in prostora, pa tudi koliko je zamudnejše! Dočim trpi posnemanje pri starem načinu časih po več dni, moreš s pomočjo posnemalnika posneti 2000 l na uro.

Pri posnemalniku prihranimo prostora in časa. Pa tudi dela je menj, ker odpade dolgočasno snajenje mnogobrojnih latvic in pa dolgotrajno posnemanje mleka z žlico. V prvi vrsti pa nam je posnemalnik zato na srečo, ker z njim moremo posneti tolščobo veliko popolneje nego preje. Mlekarska poskušna postaja v Kilu je delala poskuse z enakomerno mastnim mlekom in pokazalo se je opetovano, da se dobi iz iste množine mleka poprečno 3·90 kg putra s pomočjo posnemalnika, 3·40 kg po holštajnskem načinu, po Švarcovem pa 3·20 kg. Ni dvojbe, da naše gospodinje dobijo še manj putra, tako, da smemo reči brez skrbi: s pomočjo posnemalnega stroja se dobi od 100 l mleka 1 kg putra več nego pri navadnem posnemanju. Daljna dobrotta posnemalnika je ta, da dobimo smetano in posneto mleko popolnoma sladko in tako čisto, kot nikoli popreje. Da se iz čiste sveže in enakomerne smetane, kakršno dobimo s posnemalnikom, dobi tudi dobro in trpežno surovo maslo, to je lahko umljivo. Sladko, čisto posneto mleko je izvrstna hrana za ljudi in za vsakoršne namene v hiši, pa tudi izvrstno krmilo, posebno za teleta in prašiče. Ako zberemo skupaj vse dobre strani, ki jih ima mlečni posnemalnik pred starim načinom posnemanja, tedaj lahko rečemo:

1.) Opravila z mlekom, ki vzamejo gospodinji mnogo časa, se zelo zmanjšajo in postanejo čisto priprosta.

2.) Treba je manj prostora in menj mlekarske posode.

3.) Dobi se veliko več putra iz iste množine mleka.

4.) Kakovost putra je brez primere boljša.

5.) Posneto mleko se dobi popolnoma sladko in se lahko rabi v najrazličnejše namene v gospodinjstvu, kakor tudi v kuhinji.

6.) Mlekarkstvo, oziroma živinoreja vsled večje množine doblje-

nega putra in boljše prodaje putra in posnetega mleka več nese.

7.) Ker so dohodki večji, zato je tudi gospodarju mogoče priskrbeti si močnih krmil in nmetnih gnojil za gospodarstvo.

Vsled tega se tudi živinoreja zboljša in povečajo se dohodki iz hleva in polja in slednjič se dobi

9.) Več smisla za zboljšanje gospodarstva itd., ker gospodarju bolje gre.

In — nekaj čudnega je to, — da tehnijski napredek v kmetijstvu gre po navadi vstric z napredkom v mlekarstvu. Vendar pa to nikakor ni težko razlagati. Zakaj? Ako kmetovalcu njegovo gospodarstvo kaj prida nese, tedaj mu ni nujno potreba samo razumnosti in pridnosti in močne volje (eneržije), ampak tudi — denarja. Denar je ona sila v kmetiji, ki vse žene, brez denarja ni kmetovanja, malo denarja, slabo gospodarstvo, obilno denarja, inteligen ten (razumen) kmetovalec; toda tega ne smete tako umeti, da denar sam dela ljudi pametne, ampak na ta način, da brez obilnih gospodarskih sredstev, ki se vsa dobijo vendar le za denar, ni misliti na vspešno gospodarjenje. Kmet brez obilne obratne glavnice, brez kapitala — denarja — je dandanes uboga para. Nakup umetnih gnojil, poraba močnih krmil, zboljšanje zemlje, boljši stroji, vse to so stvari, ki jih kmetovalcu danes vsakdo priporoča, naj bo v to poklican ali pa ne. Vse to je prav lepo in dobro, toda kako naj kmet vse to izvrši s svojim majhnim drobižem, kakršnega ima pri roki od starih časov. Preskrbimo kmetovalcu večjih dohodkov, potem bo kupoval tudi močna krmila in umetna gnojila, potem dobi tudi smisel za melioracije (izboljšavanje zemlje) in druge koristne reči. Prva naloga je torej, da svoje pridelke spravimo bolje v denar.

Mlekarkstvo daje pri umnem gospodarstvu dohodek in sicer, kar je zelo veliko vredno, reden doho-

dek, ki se točno povrača vsaki dan, vsaki teden ali vsaki mesec. Z dohodki iz mlekarstva more torej kmet lažje računati, kot z nepravnimi dohodki iz drugih kmetijskih panog. Iz tega dejstva si tudi lahko razlagamo nenavadno hitri razvoj mlekarstva v mnogih deželah.

Ravno kmetijski obrti je posebno lastno to, da vse njegove panoge segajo druga v drugo. Ni zlepa lahko zboljšati ene panoge, ne da bi to vplivalo tudi na druge: Ako n. pr. letos pognojim svoje polje bolje kot običajno, tedaj bom dobil več krme in več živalskih produktov ali pa več žita, v obeh slučajih pa je konečna posledica več denarja. Ako mlekarstvo v kaki hiši zboljšamo, tedaj pričnemo navadno pri proizvodnji mleka. V ta namen je treba preskrbeti si dobrih molznih krav. Da na tako drago živino obrača vsak gospodar večjo skrb, nego na malo vredno, to je gotovo. Ako hočemo večjo vrednost teh živali izkoristiti, moramo bolje krmiti. Da pride krma ceneje, je kmet prisiljen, kolikor moč veliko in dobre krme sam pridelovati. Treba je zemljo bolje izrabiti in ako hočemo pripraviti zemljo do največje rodovitnosti, so na mestu melioracije, pridelovanje krmskih rastlin, umetno gnojenje, ki zopet ugodno vplivajo na pridelek žita in okopavin. Tako imamo mej raznimi kmetijskimi panogami neko kroženje, ki ga v našem slučaju provzročajo in pospešuje povzdiga mlekarstva. Če tudi mlekarstvo ni edini vzrok kmetijskega napredka, vendar je pa gotovo, da je mlekarstvo v današnji popolnosti nov in neusahljiv vir in tako stalno bodrilo za kmeta.

Vže preje naštetih 9 točk nam pač dovolj dokazuje korist, ki jo je zanesla mlečna centrifuga v mlekarstvo.

Ali naj pa vsak gospodar napravi svoj mlečni posnemalnik? Mnogo razumnih kmetovalcev, ki so že davno spoznali koristi po-

snemanja s strojem in si nabavili posnemalnik, je postavilo centrifuge zopet na stran in ustanovilo mlekarške zadruga. Torej nabava mlečnega posnemalnika ni svetovati vsakemu posestniku. Prav nič ne pride posnemalnik v poštev pri malem kmetiču, ki ima le nekaj litrov mleka na dan.

Za ročni posnemalnik je treba s pinjo vred vendar le svojih 300 kron, ki jih je treba plačati v gotovini. Dalje daje posnemanje s centrifugo res menj opraviti, nego stari način posnemanja, vendar pa moramo računati tudi s tem delom, ker je vendar še vedno precej znatno. Morebitno segrevanje na 35°C, vrtenje stroja, pinjenje, prodaja putra (morda noša v mesto par ur daleč), umivanje posode, vse to daje precej dela in delo je drago, ker so plače visoke. Putra se dobi pri ročnem posnemalniku odločno več, nego pri starem posnemanju.

Parne centrifuge posnemajo pa ojstreje in zanesljiveje. Od začetka, ko je ročni posnemalnik še nov, ko je monter vse natančno pregledal in uravnal, ko se gleda še s precejšno natančnostjo na pravilno toplino, na enakomerni tek i. t. d., posnema centrifuga izvrstno. Vsak opazi, da potrebuje za 1 kg putra precej menj mleka, nego preje in je velik prijatelj nove naprave. Polagoma pa se človek ohlaja, ker se precej navadi stroja, nič več ne ravna ž njim tako pazljivo. V mnogih slučajih se ne dela z absolutno potrebno, enakomerno in dovolj veliko hitrostjo že za voljo tega ne, ker ima to stvar v roki večkrat nezanesljiv posel.

V vseh slučajih je bolje pridružiti se mlekarški zadrugi nego kupiti lastni posnemalnik, kajti mlekarška zadruga daje posestniku vse dobičke posnemanja s strojem v največji meri. Posebno je treba povdarjati, da je kmet po pristopu k mlekarški zadrugi izvzemši molžo in hlajenje mleka prost vseh mle-

karskih opravil. Tega pri današnji težavnih razmerah vendar ne smemo prezirati. Prednosti združnega mlekarstva hočemo dokazati na zgledu posnetem po lastni izkušnji v številkah.

Naš posestnik, ki je zelo natančen in po napredku hrepeneč mož ima poleg druge mlade živine tudi 6 molznih krav. Kakor kažejo zapiski od več let je bil vspeh njegovega mlekarstva naslednji:

Povprečno se je namolzlo 18 tisoč litrov (všteto je mleko, ki so ga posesala teleta).

Od tega mleka se je porabilo doma na leto . 730 l

Od tega mleka se je porabilo doma za puter . 1716 „

Od tega mleka se je porabilo doma za 3 teleta 1260 „

skupno se je porabilo doma 3706 l

Ostane tedaj za pinjenje za prodaj še 14294 l. Putra je prodal 868 funtov à (po) K 1.20, kar znaša K 1041.60. Za 1 funt putra je bilo torej potreba okroglo 16^{1/2} l mleka.

Da bi dobil res pravi račun, zato je naš posestnik zaznamoval tudi skozi celo vrsto let vsa dela in stroške, ki jih je imel pri mlekarstvu. V sledečem imamo povprečni rezultat od 5 let:

Pomivanje mlečnih posod, predstavlanje mleka, posnemanje smetane

vsaki teden 7 ur, na leto

364 ur à 18 h . . 65.52 K

medenje, na teden 7 ur,

na leto 364 ur à 18 h 65.52 „

noša na trg, enkrat v

tednu, 4 ure, na leto

198 ur à 18 h . . 35.64 „

Stroški za delo skupaj 166.68 K

Po odbitku stroškov za delo ostane tedaj našemu posestniku pri starem načinu mlekarjenja še K 874.92 ali z drugimi besedami: en liter mleka, ki ga je mož predelal v puter, mu vrže 6.1 vin.

Zraven tega ima seveda tudi še kisló mleko in pinjenec, ki imajo

pa za krmo veliko manjšo vrednost nego sveže posneto mleko.

Koliko bi pa dobil mož za mleko svojih krav, ako bi prestopil k mlekarški zadrugi? Tudi o tem imamo natančno poročila, ki obsega dobo 3 let. Poprečne številke naj v kratkem navedemo. Pristop k združni mlekarni je bil za našega gospodarja zelo ugoden.

Mesto poprečno po 18.000 l mleka se je namolzlo v zadnjih 3 letih 22.400 litrov, seveda je bilo treba dokupiti vsako leto za 240 kron močnih krmil.

Račun je sedaj ta-le:

Poprečno na leto namolzeno mleko 22.400 litrov.

Doma porabljeno mleko . 365 l

Za tri teleta je bilo treba 630 „

Skupaj se je porabilo doma 995 l

Ostane torej za mlekarno 21 tisoč 405 l. Za to je dala mlekarna gospodarju nazaj:

Putra 140 funtov à K 1.20 je K 168, v gotovini K 1.760.28, 88% sladkega posnetega mleka in pinjenca 18 836 litrov.

Ker je dobil gospodar 1.760.28 kron gotovega denarja v roko in je plačal za močna krmila (lanene preše, sladne kali i. t. d.) 240 K, mu ostane čistega dohodka kron 1.520.28.

Dobil je torej v primeri s prejšnjim ravnanjem pri mlekarstvu več K 1.520.28 — 874.92 je 645.36 K.

Ta dobiček izvira:

1.) odtod, da so v gospodinjstvu porabili menj frišnega mleka; namesto tega so jemali polovico posnetega sladkega mleka in vsled tega so mogli poslati 365 l mleka več v mlekarno;

2.) tudi pri reji telet so precej prištedili; preje so dobivala teleta skozi 6 tednov samo mleko izpod krave, odkar je pa mlekarna, se sajo teleta samo 3 tedne, od tega časa naprej pa se jim polagoma nadomeščuje frišno mleko s sladkim posnemancem. Na ta način zamorejo poslati okoli 360 l mleka več v mlekarno;

3.) živina se boljše krmi, to je pa še le mogoče, odkar se mleko bolje spravlja v denar in to boljše krmljenje je pomnožilo mleko za 4.400 l na leto;

4.) mleko se vsled zadružnega razpečavanja sploh bolje unovčuje nego popreje doma;

5.) precej je prihranjenega tudi s tem, ker je odpalo mnogo del pri hiši kot so posnemanje, pinjenje, prodaja putra, umivanje, itd. Bistričan.

Strupena rastlina in zdravilno zeljce v sedanjem gospodarstvu.

„Kjer je rana, tam je tudi zdravilo“, pravi pregovor, in drugi prvemu podoben bi se lahko glasil: „Nikjer ne raste strupena rastlina, ne da bi bil Bog zasadil poleg nje zdravilnega zeljca“. Je-li ima ta pregovor za rastlinstvo popolno, veljavo in moč, ne vem, ker nisem rastlinoslovec, toda v naravnem življenju ne najdeš z lepa boleznimi, v gospodarskem ne z lepa stiske, ne da bi se kmalu ponujala tudi pomoč in zdravilo zoper njo.

V sedanjem času zastruplja sebičnost na zelo nevaren način delovanje in nehanje človeštva. Vsakdo si išče samo svojega lastnega dobička, ne meneč se za blagor svojega bližnjega. Žalibog, ta nekrščanski duh je okužil tudi našo postavodajo in pod hinavskim imenom „svobode“ je izročil slabega na milost in nemilost v kremple močnejšemu. Najpogubnejše se kažejo posledice ravno pri kmetijstvu. Bili so časi, ko je bil kmet po zakonu zavarovan proti oderuškemu izkoriščanju, po zakonu, ki je terjatev previsokih obrestij smatral za „tatvino“ in jo tudi kaznoval kot tako. In prav je imel, kaj pa je oderuštvo v resnici družega, nego krivično, neusmiljeno prilaščevanje tujega blaga v posojilnem prometu. V onih časih je postava določevala mejo, preko katere se zemlja ni

smela zadolževati in obremenjevati. Marsikje se zemlja sploh ni smela dajati v zastavo, ampak samo premičnine in še te samo do gotove meje.

Še zdaj je rokodelec po postavi zavarovan, da se mu ne sme zarubiti ono orodje, katero za izvrševanje svoje obrti neobhodno potrebuje. No, orodje kmetovalčevu so plug, njiva in travnik, gozd in krava v hlevu. Tudi kmetu se sme vse to do zadnje motike in cepca spraviti na boden, zadnja senožet se mu lahko proda, dokler mu ne ostane družega nego klobuk in palica, s katerima zapusti domačijo, da se postavi v vrsto velike svetovne armade proletarcev. To je ona kleta „svoboda“ (! ?), katero je gospogarski liberalizem prinesel našemu kmetu.

Še hujše so posledice na polji npravnega reda. Kdor zapade v kremplje oderuhu, je po navadi izgubljen na duši in na telesu. Poznal sem može, ki so bili vrli poštenjaki brez vse graje, dokler so bili v ugodnih časnih razmerah, povsod spoštovani zavoljo svoje poštenosti; a isti ljudje so pozneje, ko so se pogreznili v revščino, zašli tako globoko, da se niso strašili niti krive prisege.

Žalostne razmere! Mar ni nobenega sredstva zoper nje, nobene pomoči? O pač, poleg strupenega mišjeka poganja in klije že tudi zdravilna tavžentrožica: kmetijsko zadružništvo, kakor je je ustanovil rajni oče Raiffeisen. Kjer požene to drevce svoje močne korenine, tam ne more več bujno rasti strupeno oderuštvo, ki izrablja zadrego svojega bližnjega, zaдушiti se mora in posušiti. Reveži se zopet dvignejo, neko blagostanje stopi namesto bede, zadovoljnost in sreča se nastanita tam, kjer sta malo poprej prebivali nesreča in obupnost. Še brez primere večji je blagoslov, ki se pokaže po plodonosnem delovanju Raiffeisenskih zadrug na polji verskem in npravnem.

Vže s tem, da varujejo te zadruge ljudstvo prevelikega obuzanja in da ohranjajo srednje s tem, pospešujejo verski smisel in pobožno nprav. Latinski pregovor pravi: „Mens sana in corpore sano“, po domače „V zdravem telesu biva tudi zdrava duša.“ To velja običajno pri posameznih ljudeh, a ravno to je tudi pravilo za človeško družbo sploh. Vera in čednost vspevati najbolje pri zdravih gospodarskih razmerah. Še bolj pa pospešuje oboje duh prave krščanske ljubezni do bližnjega, ki ga je umel oče Raiffeisen vdihniti svojim društvom v celem njihovem ustroju.

Temelj, na kojem so sezidane Raiffeisenove zadruge, je neomejeno poroštvo. Vsak član stoji dober za vsakega druga z vsem svojim premoženjem, z vso svojo gospodarsko osebnostjo; stoji dober z največjo nesebičnostjo, iz gole krščanske ljubezni do bližnjega. Ako kdo pristopi k taki zadrugi, n. pr. k Raiffeisenovi posojilnici, da poveča njen kredit in tako pomore pridobiti potrebnih sredstev, da se more pomoči stiskananim in če ne dobi zato niti beliča kakega dobička, ki nastane iz zadružnega poslovanja, vprašam, ali ni že sama vdeležba pri taki zadrugi izvrševanje kreposti, ki postaja v našem času vedno redkejša, izvrševanje ljubezni do človeka — so trpina?

V še višji meri morajo izvrševati najplemenitejšo krepost krščanstva oni, ki stoje na čelu zadrug in vodijo njene posle. Imajo pač dosti truda, neprijetnosti, velikokrat skrbi čez glavo, a plačila za to ne dobe; le pri večjih zavodih dobi tajnik nagrado za težko delo.

Močno pospešujejo zadruge versko-npravno življenje tudi s tem, da vzpodbadajo k pridnosti in varčnosti. Raiffeisenove posojilnice niso pribežališče lenuhov, da bi pomagale iz denarnih zadržev takim, ki sami nočejo ničesa delati

ali ki zapravljajo svoje imetje. Lenuhi in zapravljivci so od do-
volitve posojil načeloma izključeni.
Le na take se smejo ozirati Raiff-
eisenove posojilnice, ki so ne samo
sposobni vrniti posojilo, ampak,
ki ga tudi zaslužijo. Ne smejo
tedaj podpirati revežev tje v en
dan, brez vsake kritike.

Da se lastna pridnost in de-
lavnost v ljudstvu še bolj vspod-
budi, se posojila ne smejo dajati
na nedoločene obroke, ampak le
pod pogojem, da se vsako leto
vrne en del. Tako se dolžniki po-
lagoma zopet oproste dolga, ne
da bi sami prav vedeli kedaj.

Pa ne samo izposojevalce, tudi
druge prebivalce v okolišu vzpod-
bujajo zadruge k pridnosti in varč-
nosti, ker zamorejo najmanjše pri-
hranke v domači hranilnici varno
naložiti na obresti in jih tako ob-
varovati neumnega zapravljanja.

Ako slednjič pravila Raiffeise-
novih posojilnic zahtevajo, da mora
izposojevalec pripeljati tudi poroka,
ki je kredita vreden, ima tudi ta
določba svoj npravni pomen. Ali
mar ne povzdigne zatiranega člo-
veka, ali mu ne vlije novega po-
guma misel in zavest, da se še
nahaja bratska ljubezen, ki se iz-
kazuje tudi v dejanji in ki jamči
zanj z vsem svojim premoženjem?

Od katere strani koli razmo-
trivamo Raiffeisenove posojilnice,
uvidimo, da so v vsakem oziru
izvrstna sredstva proti zlom in
ranam sedanjega časa. S tem, da
omiljujejo trdo, bolečo stisko kme-
tijskega stanu, postavljajo ob enem
brezverskemu duhu časa nasproti
mogočen nasip in tako v visoki
meri pospešujejo vero in čednost.
Zlasti pa pomagajo k najbujnej-
šemu razvitu one kreposti, ki
je kraljica krščanskih čednostij,
dejanski ljubezni do bližnjega,
katero Božji Učenik stavi precej
za ljubezen Božjo: „Ljubi Gospoda
svojega Boga iz vsega svojega
srca, čez vse“, to je prva in naj-
večja zapoved. Druga pa je tej
enaka: „Ljubi svojega bližnjega,
kakor samega sebe.“

Celi sv. evangelij ne priporoča
nobene stvari tako silno, kot izvr-
ševanje ljubezni do bližnjega. Dela
usmiljenja smatra Izveličar kot
taka, kot bi jih bil kdo njemu
samemu skazal. Poslednji dan po-
reče ob sodbi izvoljenim: „Lačen
sem bil in ste mi dali jesti“.

Raiffeisenove posojilnice storijo,
več nego to. S tem, da varujejo
uboštva in gladu, izvršujejo dela
krščanskega usmiljenja na dva-
krat zaslužljiv način po pregovoru:

Na pol le pomaga ubožcu dar bogatina;
Pomozi, da si pomaga sam, sedaj si
pomogel popolno.

Denarni promet.

Na tekoči račun so nam vposlali
slededeči zavodi:

Staraloka, h. i. p. (26. 8.)	K	3000.—
Preska, " " " " "	"	142.—
Laško, " " " " "	"	1000.—
P. Gradec, " " " " "	"	500.—
Št. Janž, " " " " "	"	1500.—
Čatež, " " " " "	"	1000.—
Št. Jur o. j. ž. " " " (27. 8.)	"	800.—
Jesenice, " " " " "	"	1000.—
Selce, " " " " "	"	1500.—
Višnjagora, " " " " "	"	2400.—
Sorica, " " " " "	"	650.—
Draga, " " " (28. 8.)	"	1200.—
Krka, " " " " "	"	600.—
Horjul, " " " " "	"	300.—
" " " " "	"	300.—
Jesenice, h. i. p. " " "	"	2000.—
Frankolovo " " " " "	"	1500.—
Metlika, " " " (29. 8.)	"	3000.—
Bled, " " " " "	"	3000.—
Rečica, " " " " "	"	3000.—
Borovnica, " " " " "	"	1000.—
Smlednik, " " " (30. 8.)	"	660.—
Krka, " " " " "	"	900.—
Borovnica, " " " " "	"	1000.—
Št. Jur o. j. ž. " " " " "	"	2700.—
Blagovica, " " " (1. 9.)	"	2000.—
Črni vrh, " " " " "	"	1000.—
Idrija, lj. " " " " "	"	1500.—
Beram dr. za št. i. z. " " " " "	"	60.—
Vrhnika, hr. in p. " " " " "	"	22000.—
Št. Jernej, slov. p. (2. 9.)	"	2500.—
Planina, h. i. p. " " " " "	"	1000.—
P. Gradec, " " " " "	"	1000.—
Št. Jur o. j. ž. " " " (3. 9.)	"	1000.—
Trnovo, " " " " "	"	4000.—
Gorje, " " " " "	"	2000.—
Krka, " " " " "	"	900.—
Št. Jur p. K. " " " " "	"	2000.—
Predvor, " " " " "	"	400.—
Domžale, " " " " "	"	2000.—
Sorica, " " " " "	"	600.—
B. Bistrica, " " " (4. 9.)	"	2211.97
Zagradec, " " " " "	"	1000.—
Mošnje, " " " " "	"	500.—
Rova, " " " " "	"	1000.—
Idrija, " " " " "	"	2400.—
Senožeče, " " " " "	"	1500.—
V. Lašče, " " " (5. 9.)	"	3200.—
Staraloka, " " " " "	"	7000.—
Bloke, " " " " "	"	8000.—
Rečica, " " " " "	"	5000.—
Toplice, " " " " "	"	1000.—

Bled, h. i. p. (5. 9.)	K	3000.—
Dobropolje, " " " " "	"	10000.—
Trebelno, " " " " "	"	1500.—
Rovte, " " " " "	"	1000.—
Borovnica, " " " " "	"	1500.—
B. Bistrica, " " " " "	"	1600.—
Cerklje, " " " (6. 9.)	"	1000.—
Gorica cent. pos. " " "	"	16000.—
Št. Jur j. ž. h. i. p. " " "	"	500.—
B. Bistrica, " " " " "	"	880.—
Toplice, " " " " "	"	400.—
Mengeš, " " " " "	"	2800.—
Marenberg, " " " " "	"	3000.—
B. Bistr. 1/2 " " " " "	"	8800.—
Srednjav. " " " " "	"	8800.—
Kanal, okr. pos. (8. 9.)	"	5000.—
B. Bistrica, " " " " "	"	550.—
Ziri, " " " " "	"	4000.—
Senožeče, " " " " "	"	500.—
Št. Jak. o. S. " " " " "	"	900.—
Smlednik, " " " " "	"	681.—
Ig 1/2 Ribn., " " " " "	"	622.—
V. Lašče, " " " (9. 9.)	"	1000.—
P. Gradec, " " " " "	"	500.—
Horjul, " " " " "	"	1800.—
Gorica, centr. " " " " "	"	12000.—

VABILO

na

OBČNI ZBOR

Konsumnega društva v
Dolenji vasi

ki bode v nedeljo dne 25. septembra
1904 ob 3. uri popoldne v prostorih
občinske pisarne.

Dnevni red:

Razdružba. Odbor.

Vabilo

k

izrednemu občnemu zboru

Prve žrebljarske in železo-obrtne
zadruga v Kropi in Kamnigoricel

registr. zadruga z omej. zavezo

kateri se bode vršil dne 25. t. m. ob
2. uri popoldne v zadružnih prostori-
h v Kropi, in sicer s sledečim vspo-
redom:

- 1.) Volitev načelstva in nadzorstva.
- 2.) Izvolitev veččakov za pregledo-
vanje poslovanja in pooblaščenec
za voditev pravnih proti članom na-
čelstva in nadzorstva.
- 3.) Določitev obrestne mere in odpo-
vednih rokov za posojila udov.
- 4.) Določitev reda, po katerem se
ureja vporaba zadružnih strojev
in drugih pripomočkov.
- 5.) Določitev najmanjše množine
blaga, katero mora vsaki samo-
stalno delajoči član oddati skla-
dišču za skupno prodajo, (to se
odloči vedno za dve leti na pod-
lagi povprečne množine preteklih
dveh let).
- 6.) Določitev posebnih remuneracij
(n. pr. za načelstvo itd.).
- 7.) Določitev pristopnine.
- 8.) Določitev kavcije, katero morajo
uslužbenci vložiti.
- 9.) Določitev najvišje svote, do ka-
tere se sme zadruge v primeri z
lastnim premoženjem zadolžiti.

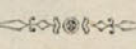
Načelstvo.

P R E G L E D

poslovanja hranilnic in posojilnic na podlagi vposlanih mesečnih izkazov za mesec julij 1904.

I m e	Prejemki		Izdatki		Denarni promet		Hranilne vloge				Posojila				Število članov
	K	v	K	v	K	v	vloženo		vzdignjeno		dano		vrnjeno		
							K	v	K	v	K	v	K	v	
Baderna	4251	79	4061	06	8312	85	1210	—	710	—	2472	29	2070	—	76
Beram	2559	58	3083	76	5643	34	245	—	50	—	2684	29	1971	16	108
Blagovica	1866	07	2146	93	4013	—	640	—	1403	59	740	—	—	—	144
Bled za blejski kot	10484	38	7860	07	18344	45	7335	—	4577	06	3245	20	2395	20	111
Bloke	9969	77	11175	18	21144	95	3242	—	3413	82	7660	—	5019	25	299
Boh. Bistrica	32669	81	45320	08	77989	89	26116	83	4958	25	7598	25	2204	25	36
Borovnica	14202	73	9721	34	23924	07	7694	40	2204	50	3480	—	1952	—	233
Buzet	8145	84	12944	64	21090	48	4564	—	866	—	7651	—	1540	90	+7
Cerklje	6867	85	4730	07	11597	92	5100	—	1377	94	2678	—	1230	—	204
Cerknica ?															
Cerkno	17236	16	19160	34	36396	50	10387	83	14826	89	3090	—	1260	—	?
Col	2104	43	3755	58	5860	01	1318	—	534	—	3219	17	719	17	+19
Češnjica	15186	51	14969	54	29456	05	7310	—	3005	86	2660	—	6300	—	149
Čatež	3729	77	3655	39	7385	16	2344	—	1400	—	780	—	536	54	49
Črni vrh	12773	20	11471	34	22942	68	4481	19	2200	58	5710	—	1430	70	171
D. M. v Polju	872	33	845	90	1718	23	857	—	—	—	400	—	—	—	18
Dobrepolje	21620	45	23305	66	44926	11	8549	—	11400	64	4690	—	4507	50	+3
Dubrovnik	16766	73	16718	49	33485	22	2340	—	110	—	14025	—	935	—	333
Dobrunje ?															
Domžale	7691	72	13426	77	21118	49	6252	90	9451	37	1865	—	1000	—	178
Draga	3223	39	3221	91	6445	30	2344	—	200	—	1020	—	—	—	14
Frankolovo	1975	82	1681	93	3657	75	870	—	604	—	1040	40	335	91	152
Fara pri Kostelu ?															
Gojzd ?															
Gore ?															
Gorica cent. pos. ?															
Gorje	17935	36	16656	82	34592	18	11885	86	6300	—	692	45	2032	—	297
Horjul	4718	03	4056	08	8774	11	1600	20	1137	94	2221	84	1544	93	298
Hrenovice ?															
Idrija	11241	60	13640	23	24881	83	3668	18	4368	74	7580	—	226	80	85
Ig	4464	99	3987	64	8454	63	1926	—	617	86	1960	—	1335	74	181
Izlake	9658	10	8245	60	17903	70	5139	—	1388	19	6840	09	1429	—	189
Jesenice	15244	33	15155	44	30399	77	6196	—	3389	98	2200	—	3440	63	103
Kamnik	22681	98	27638	63	50320	61	6699	54	6893	97	12050	—	12420	32	744
Kanal	11565	57	8684	91	20250	48	8131	—	3084	—	1580	—	1918	—	+2
Kandija	58676	39	52491	36	111167	75	29717	—	16535	63	34974	—	4692	50	1017
Kazaze ?															
Knežak	17294	38	17205	79	34430	17	16830	—	2480	—	2420	—	100	—	85
Košana	5190	97	4250	20	9441	17	3005	12	1828	20	2345	—	1719	—	374
Kranjska gora	5548	29	4642	49	10190	78	2566	—	2419	19	2160	—	1776	—	267
Križevci	62521	96	60338	98	122860	94	43114	58	27718	11	28260	—	4879	22	218
Krka	24555	81	20138	99	44694	80	20556	98	100	—	7280	—	—	—	23
Laško	28267	70	28629	63	56897	33	2068	—	1793	77	23940	—	25332	08	355
Leskovec	2543	52	3453	52	5997	04	1290	—	456	80	2981	—	1094	—	228
Leskovača	4249	50	4060	—	8309	50	1060	—	1860	—	1600	—	380	—	79
Ljubljana — ljud. posoj.	2373128	07	2351209	44	4724337	51	352006	68	431487	29	15598	97	27809	47	1682
— Vzaj. podp. dr.	374682	82	243361	35	618044	17	72305	71	82087	04	58800	—	20258	—	—
Ljubno ?															
Loški potok na Taboru	5332	09	5788	50	1120	59	3740	—	1310	—	2560	—	900	—	65
Marenberg	5509	12	6402	35	11911	47	310	—	2172	68	360	—	2580	42	330
Medulin	641	78	225	45	867	23	250	—	39	—	140	—	260	72	298
Mengeš	9445	20	9729	68	19174	88	5490	—	7087	28	2610	—	840	—	402
Mellika	23730	70	22361	72	46092	42	11708	58	7188	10	14770	—	7653	07	11
Mokronog	2164	54	2413	82	4578	36	1560	—	250	—	160	—	324	—	218
Mošnje	4803	64	4307	39	9111	03	372	—	1175	64	3100	—	1010	—	123
Naklo	358	51	1282	—	1640	51	134	—	482	—	800	—	—	—	47
Oprtalj ?															
Pišece ?															
Planina	3882	40	3767	33	7649	73	710	—	1905	39	450	—	1720	—	105
Polhov-Gradec	8033	37	8394	37	16427	74	6615	96	1881	63	—	—	1120	—	144
Poljane	29425	19	33464	26	62889	45	9937	96	19169	74	12010	—	1636	—	406
Preddvor	1699	—	1503	—	3202	—	774	—	—	—	1000	—	—	—	33
Pulj ?															
Preska	1677	—	758	—	2435	—	1635	—	—	—	200	—	—	—	+4
Radeče	9101	19	9366	70	18467	89	3497	89	5575	40	3681	09	1982	41	455

I m e	Prejemki		Izdatki		Denarni promet		Hranilne vloge				Posojila				Število članov
	K	v	K	v	K	v	vloženo		vzdignjeno		dano		vrnjeno		
							K	v	K	v	K	v	K	v	
Rab	57571	38	50713	81	108285	19	47827	63	1822	32	48148	08	8212	33	274
Rečica	24717	10	26623	37	51340	47	23248	03	6946	21	460	—	850	—	413
Renče ?															
Ribnica	14076	73	17863	10	31939	83	12240	—	6991	90	—	—	115	35	291
Ricmanje ?															
Rob	9955	44	13187	92	23143	36	1320	—	3567	98	7100	—	1520	—	179
Rogoznica ?															
Rova	8559	85	8729	32	17289	17	1374	70	4969	65	2685	—	1760	—	227
Rovte	8232	24	6984	65	15216	89	2593	25	1585	94	3830	—	1600	—	?
Selce	16429	31	18670	03	35099	34	9730	—	7496	58	1040	—	5154	—	301
Semič	10956	87	8857	45	20921	73	7159	60	6023	30	1660	—	20	—	251
Senožeče	4466	97	3531	69	7998	66	500	—	—	—	2500	—	1050	—	292
Sevnica	35278	53	17154	41	52432	94	9460	—	3529	55	6790	—	6569	—	1776
Sinčavas ?															
Smlednik	1422	88	1284	—	2706	88	1228	50	455	—	300	—	160	—	32
Sorica	8631	40	8830	56	17461	96	6076	—	75	—	100	—	2460	—	30
Srednjava	15607	11	16219	86	31826	97	8297	55	11016	52	2694	—	1011	—	373
Staraloka	14345	29	13184	77	27530	06	11242	—	3714	88	400	—	1200	—	219
Stari grad	12410	86	10148	53	22559	39	7377	95	5654	34	4305	98	—	—	+1
Stari trg	25759	98	23840	77	49600	75	19539	—	7411	85	3740	—	4395	—	568
Struge	2762	03	3904	50	6666	53	2400	—	804	50	200	—	300	—	42
Sv. Ema	421	06	254	22	675	28	104	—	250	—	—	—	—	—	99
Sv. Jakob ob Savi	3578	16	3453	03	7031	19	1126	—	1427	34	1500	—	1300	—	137
Sv. Križ p. Kostanjevici	9708	46	14981	64	24690	10	5850	—	3673	—	10890	—	2354	12	16
Sv. Križ pri Litiji	10630	44	10541	34	21171	78	6850	—	872	—	2310	—	2360	—	343
Sv. Jurij ob j. ž.	10466	98	9827	97	20294	95	4717	—	7160	64	170	—	3872	—	199
Sv. Jurij pod Kumom	1111	83	1075	82	2187	65	765	—	—	—	760	—	—	—	23
Sv. Jurij pri Kranju	12691	32	10417	32	23108	64	5668	—	2369	08	835	—	3800	—	250
Sv. Kunigunda	7415	01	7458	07	14873	08	2324	66	2216	79	4180	—	520	—	81
„ Lenart ?															
Šebrelje	2032	66	1698	85	3731	51	1243	16	974	13	430	—	417	20	102
Škocijan	7022	26	7407	97	14430	23	4332	—	1918	07	2940	—	1404	—	492
Škofjaloka	13314	39	7103	79	20418	18	9356	18	4487	56	—	—	200	—	40
Šmarije	4189	02	3081	81	7270	83	1862	—	2160	—	780	—	—	—	191
Šmartno pri Litiji	3945	37	4945	37	8890	64	1180	—	1264	15	1660	—	830	—	187
Šturije	5253	68	8944	37	14198	05	2870	16	2731	14	4400	—	1517	—	200
Št. Ilj pod Tur.	5832	82	5588	79	11421	61	2399	—	2776	03	2809	—	1521	11	149
Št. Janž	1864	40	1676	87	3541	27	88	75	560	—	1106	—	310	—	153
Št. Jernej	12281	04	9547	36	21828	40	6525	—	5090	74	3900	—	768	26	536
Št. Peter	12849	80	16204	91	29054	71	10020	—	6181	70	4320	—	1440	—	398
Št. Rupert	4978	66	5929	01	10907	67	2231	—	280	—	3140	—	1958	16	199
Št. Vid pri Zatičini	28350	68	28453	24	56803	92	5840	22	21184	60	2040	—	1320	—	395
Tinjan	904	—	910	—	1814	—	150	—	—	—	360	—	496	—	241
Tomaj	1933	63	2310	05	4243	68	292	—	300	—	460	—	1140	—	384
Tomislj	4816	45	3623	37	8439	82	2480	—	750	11	2870	—	1000	—	315
Toplice	4546	76	4321	—	8867	76	4502	—	1260	—	660	—	—	—	+4
Trebelno	7918	19	6072	76	13990	95	5231	50	1336	58	500	—	1716	19	173
Trnovo	36057	06	37504	75	73561	81	29131	69	9087	51	6958	09	2489	—	685
Trzič	9362	67	4987	41	14350	08	5458	—	2348	18	800	—	1526	56	139
Tržišče	4522	35	4608	98	9131	33	3290	—	1021	95	1570	—	440	—	106
Tunice	2448	74	1765	92	4214	66	420	—	664	44	400	—	600	—	43
Velike Lašče	1046	56	5946	—	6992	56	130	—	433	—	3710	—	200	—	101
Vipava	48001	42	48101	97	96103	39	23504	53	7841	46	14828	—	15948	—	1129
Višnagora	7935	70	8799	22	16730	92	3748	—	3228	63	2012	—	1933	68	364
Vojsko	555	05	328	16	883	21	170	35	224	08	100	—	200	—	28
Vrhnika	17390	87	18327	01	35717	88	15249	62	11493	10	220	—	1393	88	281
Zagradec	12567	66	12038	81	24606	47	3305	—	10855	52	1000	—	901	50	110
Zatičina ?															
Zg. Besnica	859	40	589	38	1448	78	632	—	578	26	—	—	28	15	49
Zg. Tuhinj	14311	71	14354	09	28665	80	3250	—	220	39	5596	—	10332	—	163
Žiri	17846	34	21592	97	39439	31	12974	—	3999	60	5495	20	3940	02	253
Župa Raščane	537	29	329	62	866	91	?	—	—	—	?	—	—	—	82
Žužemberk	27076	40	24999	57	52075	97	13748	—	2178	47	12290	—	1897	56	269

KMETIJSKO BERILO.

Mlekarstvo in sirarstvo.

Kam s posnetim mlekom?

Še ni minulo 30 let, odkar je stopil prvi posnemalni stroj za mleko na trg in danes je po celi širni zemlji v rabi na sto tisoče teh sredobežnic, ki so spravile zastarani, četudi po stoletjih posvečeni način predelavanja mleka v maslo in sir v popolnoma nov tir. Tako korenitega in hitrega preobrata, kot ga je povzročilo strojno posnemanje v mlekarstvu, ne najdemo zlepa v drugih strokah. Skoro bi primerjali zmagoslavno pot centrifuge po zemeljski obli in po nji povzročene tehnične izpremembe v izdelavi mlekarskih izdelkov z razširjenjem železnice in z vplivom, ki ga je imela njena vpeljava na kulturni razvoj narodov.

Dočim je bilo do dobe umetnega posnemanja mleka omejeno izdelavanje putra na zelo majhne obsege posameznih gospodarstev, se je v zadnjem času to proizvajanje silno razširilo in napravilo iz putra tržno blago, ki je na svetovnem trgu le malo odvisno od časa in kraja. Promet s putrom je bil v nekaterih evropskih deželah zadnja leta naslednji:

		uvozila mq	izvozila mq
Avstro-Ogrska	je l. 1901	667	74 740
Italija	" "	3.326	60.512
Neučija	" "	180.079	24 664
Dansko	" "	240.000	850.000
Anglija in Irsko	" "	1.821 405	—
Francija	" 1899	62 645	222 835
Švica	" 1901	23 231	429
Norveško	" "	2.933	13.958
Belgija	" "	35 531	26 894
Švedsko	" "	4.975	13.958

Ako se ozremo samo na uvoz teh dežela, je znašal ta skupaj 2,404.792 mq putra, za kateri se je porabilo mleka svežega okroglo 15.000.000.000 kg in pri katerem je ostalo okoli 12.450.000.000 kg posnetega mleka, ki ga smemo pač smatrati za izključno centrifugirano mleko.

Ako smo prisiljeni pri tako orjaških številkah izjavljati, da

mlekarne te mnoge milijone hektolitrov posnetega mleka le slabo spravljajo v denar, tedaj nastane nehote vprašanje, kako je neki mogoče, da je moglo v primeri s putrom ostati izkoriščanje posnetega mleka tako zelo zadaj?

V prejšnjih časih so delali iz posnetega mleka okusen sir, so posneto mleko v domačem gospodarstvu porabili in nihče se ni brigal zato, da bi računal po koliko da mu zadene doma liter posnetega mleka. A sedaj se stekajo v mlekarnah velike reke posnetega mleka skupaj in že marsikak odbor je s skrbipolnim očesom gledal, in tuhtal, kaj početi s tolikšno množino odpadkov; večina naših mlekarjen je vesela, da jemlje udje posneto mleko enostavno nazaj. Toda priznati moramo, da mleko, zlasti po leti, iz mlekarne ni tako dobro, kot doma posneto in da s tem tudi niso posebno razbremenjeni, ako morajo posneto mleko sami unovčiti. Zato po drugih deželah težijo gospodarji po tem, da ustanavljajo le mlekarne s popolnim delovanjem, kjer se izdeluje puter in sir, ne pa z omejenim delovanjem (izdelovanje putra, vračanje posnetega mleka).

S tem so bile seveda mlekarne prisiljene, da samostojno spravijo v denar posneto mleko in resno se mnoge lotile s prva načina, ki je bil dotlej v navadi na posameznih kmetijah: izdelovale so pusti sir ali pa pričele rediti prešiče v velikem slogu (tako pita prasce na debelo mlekarska zadruga v Štercingu na Tirolskem). To se je marsikje dobro sponašalo, in bi pri nas še sedaj tu in tam ne bilo napačno, ako bi se poskusilo. Kjer imajo le količkaj izvežbane mlekarje v sirarstvu, naj bi pustili udje nekaj časa posneto mleko mlekarji, ki bi jim zato oskrbela pustega sira, vsakemu sorazmerno z množino puščenega mleka, tudi

ščetinarji so sedaj tako dragi, da bi se pri skrbnem glešanji dal dobiti lep denar iz pitanja za mlekarne.

Razmere so pač pri nas precej drugačne, nego drugodi; mi smo sedaj na stopnji, na kateri so bili drugi narodi pred 20 leti in zato se pri nas še ne sliši klica na pomoč proti „povodnji posnetega mleka“ kakor npr. na Nemškem. Tam je želja po boljšem unovčenju posnetega mleka splošna in v mlekarskih knjigah in v slovstvu sorodnih obrtij najdemo raztresenih vse polno tozadevnih nasvetov, predlogov in metod.

Nekateri so predlagali smetanske postaje, ki naj bi mleko samo posnele, smetano oddale v centralo, posneto mleko pa udom nazaj, da ga porabijo doma. Ta predlog so marsikje izvedli in je tudi zelo prikupljiv na prvi pogled. A vendar ima veliko napako, kajti s tem se odpove mlekarja glavnemu nagibu za pristop mnogih udov, ki je: imeti, izvzemši molžo, kolikor moč malo opraviti z mlekom, in udje takih mlekarjen z nekako zavistjo gledajo na sosede, ki nimajo z mlekom druge sitnosti, nego da ga spravijo vsaki dan v mlekarne in ob mesecu potegnejo zanj lepe denarce.

Sicer pa taka decentralizacija tudi ne nosi značaja našega časa; naš čas teži po delitvi dela z oziranjem na kakovost, ne pa na množino, t. j. gleda se na to, da je delo na enem mestu kolikor moč enakovrstno. Domača obrt se vedno bolj umika tovarnam, in delavec, ki je popreje izdeloval v veliki lagodnosti en del svojega izdelka za drugim, dokler ni bil gotov, ta delavec se vstopi sedaj k stroju, ki naredi desetkrat več in izdeluje leto za letom samo en majhen drobec končnega izdelka. Ravno to teženje se usiljuje z veliko silo tudi v mlekarstvo in izpreminjava

domačo mlekarstvo obrt v mlekarstvo industrijo. Zato bodočnost ne bo našla več posnetega mleka v domači hiši, ampak se bo predelalo v mlekarni. Delo na roko se bo moralo umakniti strojem in tudi pri nas bo obveljalo amerisko načelo: najumnije se unovčuje tam, kjer najduhovitejši stroji predelajo največje množine.

V tej smeri se mora gibati in izpopolnjevati tudi mlekarstvo. In res, v mnogih deželah so že eno desetletje na tem potu. Čim bolj dobivajo mlekarne značaj tovarne in čim bolj postajajo neodvisne od človeške roke, ki naj streže samo še strojem, toliko popolnejše je njihovo delo, toliko bolje se izplačajo.

Kot vzgled take tvorniške mlekarne lahko navedemo novo „Dunajsko mlekarno“, ki je najlepše uravnana mlekarne na svetu. Dasi tudi ta zadruga odda največ svežega mleka naprej (vsaki dan čez 25.000 steklenic), vendar potrebuje gonilne stroje: 1 parni stroj za 140 konj in enega za rezervo, ki ima 8 HP (konj), ima dva velika stroja za narejanje ledu, 2 dinamo stroja (po 290 amperjev) za električno razsvetljava, dve sesalki, ki potegneta na uro 100.000 l vode.

Prvo leto je predelala ta mlekarne samo po 5000 litrov na dan in danes dobiva čez 50.000 litrov mleka na dan. Dunajska mlekarne je pač dobro zapopala svojo nalogo kot tvornica in si je z varno roko osvojila precej od začetka vse najboljše iznajdbe moderne tehnike.

Po potu izpopolnjevanja moramo iti tudi mi. Nekateri smeri, katerih so se držali iznajditelji doslej, hočem opisati v par člankih in videli bomo, da so te smeri različne. Nekateri hočejo izdelovati iz mleka blago za človeški užitek, drugi zopet ga hočejo izrabiti v razne obrtne namene; vsi pa gredo za tem, da mleko bolje unovčijo.

Na potu za tem ciljem so v prvi vrsti razne v stoletjih preizkušene metode spremeniti, zboljšati,

razširiti: v sirarstvu se mleko preizkuša, je-li za napravo sira dobro ali ne, s tem se dobiva veliko bolj enakomerno blago; uvažajo se stroji, ki delajo hitreje, enakomerneje, varneje in ceneje. Izmislili so si pa tudi dosti popolnoma novih metod, izdelujejo se produkti, ki jih preje nismo poznali in ne znali izdelovati in število teh iznajdb ni ravno majhno.

Jeli se bo iz njih izcimila kedaj kaka splošna metoda, ki bo v obče priznana in enako pomenljiva za posneto mleko, kot je sedaj izdelovanje surovega masla za sveže, ali pa bodo podajale mlekarne najpreje pisano sliko vsled raznovrstne porabe posnetega mleka, kakor razne panoge kemijske obrti, o tem se za enkrat še ne da veliko govoriti. Na vsak način pa so dolžni naši mlekarne voditelji in tudi drudi sodelavci na polji mlekarstva zasledovati vse pojave v tem oziru in razne metode uvajati tudi praktično v mlekarneh.

Živinoreja.

Nekoliko pravil o reji domačih zajcev.

(Glej tudi odgovor na vprašanje v našem listu)
(Franjo Rovski.)

Domači kunec je sicer zelo skromna žival, a vendar imaš večjo korist od njega, ako mu bolj postrežeš, to pač velja o vsaki domači živali. K tej postrežbi spada zavarovan kotiček v hlevu ali zunaj njega sam zase, ki pa mora biti varen pred zmrzlino in preprihom, zelo važno je suho ležišče (gnoj in urin kunčev sta silno ojstra in škodljiva) in čist zrak in klajo mu je treba pokladati v rednih presledkih.

Kunec zelo zgodaj spolno dozori, namreč s četrtem mesecem, toda svetujem ne pripuščati parjenja pred izpolnjenim osmim mesecem, kajti šele v tem času doraste, za pleme naj se ne rabi preko 3 let.

Samica nosi 30—31 dni in čez 1 teden je lahko že zopet breja, tako da bi mogli imeti vsaki mesec mladiče; toda če hočemo, da ostane samica pri moči in da se zamorejo tudi mladički razviti, naj se pripusti samica še-le, ko so zajčki po 6 tednov stari.

Vsaka samica naj ima svoj poseben prostor (da bi morali biti zajci na prstenih tleh, če hočemo mlade, je bajka), ravno tako vsak samec, in oplemeni se starka na ta način, da jo postavimo in zapremo za nekaj časa k samecu, ne pa narobe. Zadnje tri mesece v letu (okt. — decembra) prenehamo z ubrejevanjem, da si živali nekoliko odpočijejo. Mladiče ločimo v 6 tednih od matere in jih pustimo v prostornem hlevu, da skačejo poljubno; v 7. mesecu pa ločimo mlade samce od samic ali pa skupimo samce.

Zadnjih 14 dni pred storitvijo in 4—6 tednov potem pokladamo samici bolj suho, nego svežo krmno, dobro seno, oves itd., če mogoče tudi posnetega mleka, v katerem je namočen kruh. Kdor samico mej sesanjem bolje redi nego sicer, dobi tudi krepkejši zarod.

Kar zadeva krmljenje v obče, lahko krmimo suho ali zeleno ali pa oboje; saj kunec ni prav nič izbiren in se lahko privadi na vsako rejo. K suhi krmi spada kot podlaga seno, zraven se prideva po nekoliko zrnja, najbolje ovsa ali koruze, a poslednje le malo, ker dela preveč masti. Pri sami suhi krmi je treba dajati tudi nekoliko vode, ker pa more vsakdo poleg suhega pokladati trdi nekoliko kuhinjskih odpadkov, kakor krompirjevih olupkov, zeljatega perja in štorov in drugač-nih zeljenadnih drobcev, zato lahko večji del odpade vsako napajanje, ker kunec potrebuje silno malo vlage. Pripravni odpadki iz gospodinjstva bi bili: olupki od krompirja, korenja, repe, pese, kolerabe, dalje luščine grahove, zelena, listi od pese, kolerabe,

zelja in kapusa, korenja, kuhan krompir in razni zelenjadni in krušni ostanki. Priporočam včasih prinesiti kuncem tudi kako brezovo, smrekovo, borovo, jelkovo ali lipovo vejico, ki jim je za izpremembo dobro došla in s katero tudi zadoščajo svojemu nagnjenju po glodanju.

Še enkrat opomnim: piča bodi dobra in snažna, vse onesnaženo, mokro, zgreto, nagnjito, plesnjivo škoduje. Zmrznjena repa n. pr. provzroči naravnost smrt.

Krmi se dvakrat na dan, zjutraj in zvečer, po leti 3krat, od enega pokladanja do drugega naj nič ne preostane; zvečer naj se da malo več, ker kunčev gobček in želodec tudi po noči ne mirujeta.

Kdor nima primernejšega prostora za rejo kuncev, ta lahko porabi kak zaboj (kišto) priplizno 1 meter dolgo in pol metra visoko in široko, tudi sodovi od petroleja se dajo dobro porabiti v ta namen.

Ker se da kunec lepo spitati, zato morem iz lastne izkušnje to rejo le priporočati. Seveda ne bomo redili nikoli majhnih domačih zajcev, ampak velike belgijске, oz. ovnaste kunce in ž njimi parili domače. V kuncu si lahko naše srednje in manj premožne hiše prirede mesa za nedeljsko pečenko ali obaro (ajmoht) mesto drage teletine in goveje juhe. Marsikaka revnejša družinica pa si poleg tega tudi lahko prisluži po strani marsikako kronico, ker je ni z lepa hvaležnejše živali od kunca.

Splošno.

Mišljenje Srakovljanov o umetnih gnojilih.

V Srakovljah sede možje pri vrčku hmeljeve grenčice in pričakujejo društvenega zborovanja, pri katerem se ima razpravljati tudi o skupnem naročilu umetnih gnojil za jesenski čas. Kakor je to že navada, razvil se je tudi danes

mej kmeti veliko živahnejši razgovor, nego pozneje pri zborovanju samem. Marsikak razumen kmet bi bil popolnoma sposoben v lepo vezanem govoru povedati svojo večkrat dobro misel. Toda mnogi se sramujejo pri očitnem zborovanju poprositi za besedo. Zdi se možem mnogo pripravneje govoriti, dokler so sami mej seboj in če tudi govore 3 ali 4 ob enem, to nič ne de. Ker gda. župnika, gda. učitelja in gda. Srebrnjaka, ki je velik posestnik in ob enem tudi načelnik kmet. društva, še ni, zato zasučé stari Kumer pogovor na umetna gnojila takole: „Umetni gnoj je za nas kmetovalce dandanes v resnici potrebno zlo. Če bi imel jaz dovolj hlevskega gnoja, tedaj umetnega gnojila niti ne pogledam ne. Toda časi so se zadnjega pol stoletja sem neznano spremenili. Naši očetje in dedje so še pridno puščali njive v prahi, pri čemur si je zemlja lepo odpočila. Tega mi dandanes ne smemo več delati. Mi potrebujemo mnogo več krme, zrnja in korenjstva, nego naši predniki, ker je hlev glavni vir naših dohodkov. Kdor le more, poveča dandanes svoj hlev in pomnoži število svoje živine; kajti kdor iz hleva ničesar ne dobi, ta je kakor bi bil ustreljen. Naše polje se zato mnogo bolj izsesava in zato s samim hlevskim gnojem ne moremo več shajati“.

„Da“, se oglasi Zabukovec, „res je to! Tvornice za umetna gnojila potegnejo od nas veliko denarja, toda umetni gnoj, to ti je trd orešek. Zato ne pustim veliko zabavljati nad svojim gnojnim kupom! Hvalopevci umetnega gnoja naj reko, kar hočejo. Kar premore hlevski gnoj sam zase, tega umetni gnoj sam ne premore! Hlevski gnoj rahla in greje zemljo. Moj sin Joža, ki je bil na kmetijski šoli celo pravi, da hlevski gnoj zemljo oživlja! Delajo se namreč v njem majhne rastlinice, zване „bakterije“, ki imenitno vplivajo na rastlinsko rast, a

umetni gnoj leži mrtev v zemlji. On pač zamore rastline rediti, a zemlje zboljšati, tega ne zmore.“

„Prav imate možje“, se vmeša zdaj Potočnik v pogovor. „Da hlevski gnoj tako pohvalite, to kaže, da ste še pravi pravcati možje kmečke korenine, ki jim gnoj ni pregrd in ne preveč smrdljiv. Kmet, ki ne gleda prav skrbno na svoje gnojišče, mora pošiljati od leta do leta več denarja v tovarno za umetna gnojila. Kajti naš hlevski gnoj ima skoro vse redilne snovi v sebi, ki jih rastline potrebujejo, namreč: dušik, kalij, apno in fosforno kislino. Le žal, da je fosforne kisline v gnoju zelo malo. Toda saj si tu lahko pomagamo! Treba je le hlevskemu gnoju pridejati kakega umetnega gnojila, ki ima veliko fosforne kisline v sebi, kot n. pr. superfosfat in dobro je! Gotovo se še spominjate, da je tudi g. potovalni učitelj pri zadnjem zborovanju to omenil in jaz sam se že skozi več let sem prepričavam, da je ta najbolj prava. Zato gnojim svoje polje s hlevskim gnojem, zraven pa pomagam še nekoliko s superfosfatom. Na njivah, kamor pridejo žita, detelja ali okopavine, tam s superfosfatom ne smemo biti nič varčni. Kajti, kjer je veliko fosforne kisline, tam je tudi obilno zrnja. Za travnike pa v obče ne jemljem hlevskega gnoja, ampak samo koščeno moko, ker ta ohrani svojo moč skozi več let.“

Tudi starega Dvorjaka je nekaj ščipalo, da bi povedal svojo misel; zato se oglasi in pripoveduje: „Vse gnojenje s hlevskim in tudi umetnim gnojem nič ne pomaga, ako ne da Oni gori blagoslova. O pravem času dež in solnce, no potem je lahko gospodariti. Dež mora raztopiti redilne snovi, ki se nahajajo v hlevskem in umetnem gnoju, sicer ni govora o kaki rasti. Saj veste, da se po toplem dežju kar vidi, kako gredo rastline kvišku. Rastline v takem času v 2—3 dneh več prehite,

kot so preje storile v celih tednih. Kajti zdaj lahko pogasijo svojo žejo in usrkavajo raztopljene redilne sokove podobno žejnemu človeku.“

G. učitelj, ki je bil trenutek preje pristopil k naši družbi, prekine tu našega govornika in pravi: „Res je, da gre po toplem dežju vse z orjaškimi koraki naprej. A treba je tudi za to skrbeti, da so ob tako ugodnem času tudi rastline dobro preskrbljene z vsemi redilnimi snovmi! Ako pridenemo k domačemu gnojenju na ha še 400 do 500 kg 17 do 18 % superfosfata, tedaj so rastline prav dobro preskrbljene in lahko prav dobro izkoristijo ugodni čas.“

Seveda se tudi mali Cikovec ni mogel zdržati, da ne bi pridejal svoje štupe h kosilu. „Ljudje božji“, ščebeče z visokim glasom, „superfosfat je drag „špas“ in jaz sem dobil od neke tovarne pismo, da se z nekim veliko cenejšim alžirskim fosfatom tudi shaja!“ „Ali nisi precej tiho!“ zakriči pri tej priči Medvedek. „Ali nisi bral, kaj pravijo o tem gnojilu kmetijska poskuševališča na Dunaju, v Gradcu in drugje? Kdor tako šaro kupuje, meče denar skozi okno, ker te fosforne kisline dež niti ne raztopi! Četudi je superfosfat dražji, pa saj dobro vem,

da nisem denarja zastonj proč vrgel“!

Med tem se odpro vrata mej katerimi se prikaže predsednik kmet. društva g. Srebrnjak in do- slej tako živahni razgovor je zamiral bolj in bolj. Zborovanje pred glavno sejo je morda spravilo več misli na dan, nego glavno zborovanje samo. Mladik.

Sadna razstava v Radoljici.

Kakor čitamo v različnih listih, priredi se letos od 17. septembra do 16. oktobra v Radoljici na Gorenjskem sadna razstava.

Taka razstava je za vsakega sadjerejca važna in je posebno letos umestna, ker imamo sadno leto.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 35.: (L. B. v Šč. na Gor.) V eni letošnih številčk sem bral na ravno tem mestu priporočilo velikega domačega zajca, ki ga imenujete „belgiski orjaški kunec“, tudi lotariški kunec in ovnasti kunec. Rad bi si nabavil par takih lepih eksemplarov s poprečno 5 kg žive teže. Prosim ali ne veste na Kranjskem nobenega vira in če ja, kje in po kaki ceni?

Odgovor 35.: Vsled opetovanih vprašanj v tem zmislu smo se potrudili in poizvedeli, da lahko dobite velike belgijce pri g-du J. Konjediču,

Bahnmeister, v Šmartnu pri Kranju po ca. K 5 za kake 4 mesece staro že precej težko žival. Blagovolite se obrniti sami na dotičnega gospoda. Ako ima kdo naših cenj. bralcev še kaj tozadevnega blaga, naj nam to vljudno naznani.

Priporočila se: Vzájemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbi zvonov. Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Poljske miši ugonobijo se popolnoma s preparatom, ki stane na Dunaju z zavitkom vred 1 kg 250 K, 5 kg 10 K, 25 kg 40 K, 100 kg 140 K, proti poštnemu povzetju. Mnogo zahval. Licenca za strup nepotrebna. Dobi se samo pri W. Paris, Wien VII/1. Postfach.

206 20—16

Zahtevajte

v svoj prid vselej

pristno Kathreinerjevo Kneippovo sladno kavo

samo v zavojih z varstveno znamko župnika Kneippa in z imenom Kathreiner ter se skrbno izogibajte vseh manj vrednih posnemkov.

Hočete dolgo živeti

in se veseliti dobrega zdravja? Da dosežete to, skrbite zato, da ohranite zdrav želodec in redno prebavljanje.

Vsakomur, kdor je želodec s težkimi, prevročimi ali premrzlimi jedili pokvaril ali prehladil, gotovo pomaga

GERMANOV ŽIVLJENJSKI CVET (ESENCA),

katerega z največim uspehom rabi pri pomanjkanju teka, slabosti želodca, napihnenju, gorečici (zgagi), slabosti, glavobolu, omotici, krču, zaprtem telesu, zlati žili. Po preobilih pojedinah, posebno pri mastnih in težko prebavljivih jedilih, ta cvet odstrani tiskanje in bolečine in zbuja tek, s čemur v visoki meri pomaga k ohranjenju telesa. Ker odstranjuje vse sprijene soke iz telesa, očiščuje kri, in ima tudi pred vsemi podobnimi pripomočki to prednost, da je čisto neškodljiv, če se tudi rabi dolga leta, ker je napravljen iz najfinejših, skrbno izbranih zelišč, ter ima prijeten, grenko-aromatičen okus, da ga morejo rabiti tudi občutljive osebe, otroci in žene.

Germanov življenski cvet kot pravo ljudsko in domače sredstvo, naj ne manjka v nobeni hiši, ker dostikrat obvaruje pred hudo boleznijo, ko ni zdravniške pomoči blizu. Pri nakupu naj se vedno zahteva Germanov življenski cvet iz lekarne „črni orol“ v Belovaru, ker so še sredstva z enakim imenom, a ne tako dobra. Za znamenje pristnosti mora svaka steklenica, ki je v zelenem zavitku nositi polno ime tvrdke: **Lekarna „pri črnem orlu“ K. Germana v Belovaru** (Hrvatsko), kamor je tudi pošiljati vsa poštna naročila. Cena steklenice K 1.40, po pošti vsaj dve steklenici. Za zavoj 40 vin. več, kot poštno povzetje, ali se pošlje znesek prej. Naslovi morajo biti pisani razločno in natanko. Pojasnila, prospekti, navod o porabi zastonj.

Germanov življenski cvet moram trpečemu človeštvu najtopleje priporočiti, ker sem se osebno, kakor pri mnogih občaniv katerim sem ga priporočal, mogel prepričati, o izvrstnih uspehih. Edmund Medeotti, župnik v Trojstvu, Hrvatsko.

Dve steklenici, kateri ste mi poslali, sta mi zelo dobro storili. Prosim pošljite še 6 steklenic. Peter Gradinac, vp. žup. Gradec. Naznanjam Vam, da sem od raznih stranij poskusil že mnogo sredstev, ali nobeno ni imelo zaželjeni uspeha, kakor Germanov življenski cvet. Andrej Žižek, Sv. Ana na Krembergu.

Posljite mi zopet osem steklenic Germanovega življenskega cveta, ki ga bom vsem bolehaajočim na želodcu najtopleje priporočala. Jaz že okrevam. Apolonija Haberl v Semrjrah, Stajersko.

Zadružna zveza

oskrbuje

== svojim zadrugam ==
vse tiskovine, blagajne itd.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josepsh-Quai št. 13.

210 24-16

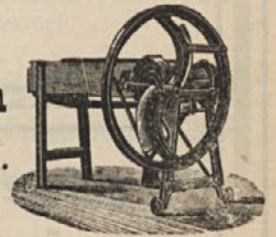
Amerikanski motor na bencin

najsposobnejši motor za kme-
lijo in rokodelce, ker je jed-
nostaven in zanesljiv ter malo
stane, kar se pri nobenem
drugem motorju ne doseže.

Več motorjev od nas že
tekó pri poljedelcih, koji so
nam za iste prav hvaležni, ker z njim mlati, rezanco reže,
drva žaga in sploh opravi vsako delo za majhen denar.

Najboljše poljedelske stroje, kakor :

mlatilnice, slamoreznice,
gepeljne, čistilnice, mline in
preše za sadje in grozdje itd.

Železo, traverze, železniške
šine, cement, štorje za strop in vso potreb-
ščino za stavbe, okov in orodje ter pozla-
čene nagrobne križe se dobé najceneje pri

224 x-3 Karol Kavšeka nasled.

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in zaloga poljedelj. strojev
Ljubljana, Dunajska cesta št. 16.

Nad 360.000 v rabi!

Nad 600 prvih odlikovanj!

218 12-8

Delniška družba Alfa-Separator

Zaloga za južne dežele:

== v Gradcu, Annenstrasse 26. ==

Prosim berite!

Prosim berite!

*Radovoljno Vam potrdim, da so od Vaše cenjene tvrdke
za našo mlekarno postavljeni stroji, in mlekarske oprave sploh
najboljše kakovosti in nas v vsaki svrhi popolnoma zadovoljujejo.
Z opravičenim ponosom se zato lahko sklicujete na tukajšno mle-
karsko opravo, katera se gotovo lahko prišteva k najmodernejšim
delovršbam.*

Spoštovanjem

Deželna mlekarina in šola za sirarstvo

v Kromerizu, Moravsko.

Kromeriz, dne 20. maja 1903.

Anton Liska, l. r. ravnatelj.

Popolne oprave za mlekarne na roko

in na silo: Aparate in posode.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, Gradišče št. 1

(uhod: Kongresni trg št. 16)

preskrbuje za svoje člane

nakup vseh gospodarskih potrebščin, posebno pa umetnih gnojil: Tomaževe žindre, kalijeve soli, solitra, superfosfatov itd., modre galice, žvepla, krme, koruzne moke, otrobov itd., semen, živine, strojev, orodja itd.;

nakup vseh gospodinjskih potrebščin;

prodajo vsakovrstnih kmetijskih pridelkov in izdelkov.

➡ Zaloga Barthel-ovega klajnega apna, oddaja se od 5 kg. naprej. ➡

Stroji za pripravo krme!

Stroji za rezanico na patent valjčkih z mazljivimi tečaji lahko za goniti, kar prihrani 40% moči.

Reznica za repo in krompir,

Mlini za drobljenje in mečkanje,

Parnica za živinsko klajo,

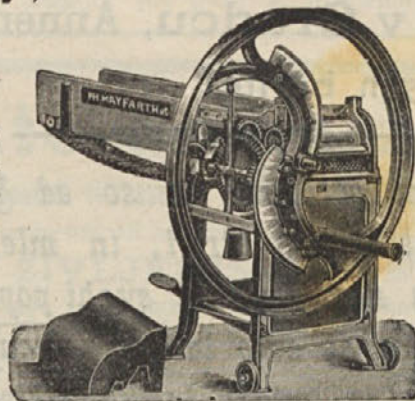
Prenesljive štedilne peči s kotlom z emajliranimi ali neemajliranimi vložnimi kotli, stoječe ali za prevožno, za kuhanje in parjenje živinske klaje, krompirja za različno poljedelsko in domačo porabo itd., potem

Stroj za kuruzo roškati,

Mlini za čiščenje žita,

Čistilni stroji trijerji

Stiskalnice za seno in slamo,

Stroji za mlatiti, viteli, jekleni plugi, zalarji in brane.

Najboljši stroji za sejati „AGRICOLA“

(zistem s premakljivim kolesom) jako priročni, brez spremenjalnih koles za vsako seme, za v goro in dolino.

Samotvorne patentovane brizgalnice za pokončavanje grenkulje, na drevju in hmelju, škodljivcev, peronospore itd.

Vse te stroje izdeluje po naj-novejši odlikovani napravi

Ph. Mayfarth & Comp.

tovarne za poljedelske stroje, livarne železa in fužine na par

DUNAJ, II./1. Taborstrasse št. 71.

17 24-1

Obširni katalogi brezplačno. — Zastopniki in prodajalci se iščejo.

Izdajatelj: Zadrúžna Zveza v Ljubljani.

Odgovorni urednik: Ivan Rožman, uradni vodja „Zadrúžne zveze“. — Tisek Zadrúžne tiskarne v Ljubljani.